

ŠOLSKI PRIJATEL.

Izbaja vsak torek na pol pol in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Cislo 43. V torek 24. oktobra 1854. III. tečaj.

Iz življenja starega učitelja.

Vsaki stan veselje svoje
In težave tud ima,
Vendar, kdor sovraži delo,
Spremlja ga nesreča vsa. —

Bil je star učitelj, ki je že 30 let zadovoljno učitaril in mirno živel. Poslušajmo ga, kako ta verli mož od svojega življenja sam pravi in pripoveduje.

Reči moram, pravi on, da sim v svojem revnem učiteljskem stanu, akoravno marsiktere bridkosti, vendar še veliko več veselja in zadovoljnih dni imel. Nikoli ne bom pozabil tistega imenitnega dneva, ko sim na svojo prvo službico prišel, in ko me je duhovni šolski gospod tistega kraja prvič v šolo pripeljal in mi lepo kardelce kakih 150 ukaželjnih fantičev in dekličev izročil in mi je zraven tako le govoril:

Tukaj, ljubi učitelj, vam izročim njivico, katero vam je ljubi Bog obdelovati odmeril. Blagor vam, mladi učitelj, ako se ne bo nobeden tih malih vam izročenihi zgubil, ampak da bote z besedo in z izgledom vse k časni in večni sreči pripeljali. — Oh te besede so mi globoko globoko v serce segle! Prečudno sem bil ginjen in čudno milo mi je bilo, da pred in potlej ne tako. — Duhovni gospod me viditi na pravem kraju ginjenega me samega sebi popusti; in tako sem bil pri veliki množici veselih otročičev sam. Pervikrat sem stal pred šolsko mladino in se prašal: Kaj in kako hočem začeti? Zdelo se mi je kakor da mi bilo nekaj na ušesa reklo: Začni z Bogom svoje imenitno delo, nakviško se povzdigni in od zgoraj si sprosi svet, moč in pomoč! In zbral sem

svoje ljube otročiče k sveti molitvi. Reči moram, da nikoli nikoli še nisim bil tako zlo ginjen in presunjen kakor ravno zdaj, ko sim se v svoji naj večji potrebi svojemu milemu Bogu izročal in ga pomoči prosil; — pa tudi nikoli popred še nisim tako sladkih tolažil občutil, kot tukaj pri naši prvi molitvici, ki sim jo v družbi svojih ljubih malih opravljal. — Neka sveta iskra mi je prečudno serce vnela in imenitnost učiteljskega stana mi je živo živo pred oči stopila in čudno sladko in milo mi je pri sercu bilo. Od prečudnih znotranjih čutil gnan sim prav slovesno sam pri sebi sklenil: Vse vse svoje moči hočem vedno po božji volji rabiti, in nobena reč na svetu me ne bo od zvestega spolnovanja svojih imenitnih dolžnosti odvernila; svoje celo življenje hočem po izgledu božjega učenika le učiteljstvu darovati, in nikoli ne bom opustil svojih ljubih učencov k čednosti, pobožnosti in keršanskemu življenju voditi in jih v vsem dobrem uterdovati; čas hočem modro rabiti in vselej tako obračati, da bom vsigdar zvest in priden delavec v vinarstvu Gospodovem.

Pozneje sim si nekake pravila osnoval in sim sklenil po njih natanko živeti. Zdelo se mi je, da so mi dobro teknile; naj jih tedaj svojim mlajšim bratom tukaj naznanim.

1. Vsaki dan grem, ako je le mogoče ob desetih zvečer spat in ustanem praviloma zjutraj okoli štirih in petih.

Praznega ponočevanja nič ne obrajam. Človek mora, ako je delal, počiti in kadar je počil, se lahko zopet veselo na delo poverne. In ravno tukaj, žalibog, se veliko mladih učiteljev spodtakne. Oni zahajajo zvečer namesto k počitku v gostarije, zapravljajo tukaj zlati čas, premoženje, zdravje, dobro ime in z eno besedo vse, česar je pridnemu učitelju treba. Če se mora že vsak dober kristjan takih razvad varovati, koliko več vendar tudi učitelj, ki mora s svojim izgledom povsod svetiti kakor svitla luč pred mladino in celo sosesko. Učitelji, ki se takim razvadam udajo, akoravno sem in kje nabiti še dobro učé, vendar pravi odgojitelji svoje mladine nikoli niso in biti ne morejo, zato ker prava izreja tirja lep izgled, brez kterega je vse drugo le puhla in plitva reč.

2. Vsaki dan obmernem zjutranje ure za svoje dušno izobraževanje.

Koj zjutraj vzamem tedaj bukve, pero itd. v roke, — kar posebno mladim učiteljem prav živo priporočujem.

3. Pripravljanje za šolo mi je sveta dolžnost. Tega nikoli nikoli ne opustim.

Vselej se prašam: kaj boš danas učil? — kje boš začel? — kako si boš učenje razdelil in uredil? — in kako daleč boš šel?

Tako si uredim uro za uro, in na koncu mesca imam celo versto lepo skupaj zbrano. — Učitelji, ki se za nauk ne pripravljajo, so kakor najemniki, kateri le to delajo, kar jim ravno pod roke pride, in nikoli ne pomislijo, kaj jih spredaj ali zadaj čaka; — tako učenje je negotovo, in bi rekel prazno učenje. —

4. Vsako leto si šolski uk popravim in boljše osnujem. Med letom imam navado, da vsaki večer vse svoje skušnje, ki sim jih čez dan imel, prav pridno v svoj dnevnik zapišem, — in na koncu mesca ali leta si potem lahko pomagam, kakor mi bolje kaže in pelje, to je, lahko si slabo odpravim, dobro pa ohranim in prilastim. — Lahko je šolski čas porabiti, toda ga s pridom rabiti ni ravno lahko, posebno ne brez pravega in zvestega pripravljanja. — Tudi naš nebeški učenik nam je dal tukaj naj lepši izgled.

5. Med učenjem zmiraj mislim svoje šolske nadzornike, pred saboj imeti.

To ravnanje stori, da sim zvest in vnet v svojem poklicu in obnašanju. Vsako besedo in vsaki stavk, ki ga izrečem, dobro preudarim in premislim, da nikoli nič ne storim, česar bi se pred modrimi učeniki storiti bal. — Napake svojih učencev skušam z lepim podučanjem vkrotiti in na dobro obrniti. Posebno se varujem, da nisim nevoljen in jezen, zakaj nevolja in jeza ne sme v nobeni šoli prostora imeti, če se hoče s pridom učiti.

6. Šolski nauk začnem vsaki dan natanko o pravem času ne prezgodaj, ne prepozno. —

Tudi otroci se morajo reda navaditi.

7. Med naukom gledam tudi na to, da se moji učenci prav zadržé.

Duh premaga telo. Tudi pri otrocih naj bo tako.

8. Na vsako uprašanje tirjam popolni odgovor, in seer ne razterganih, ampak celih stavkov.

Vse se lahko navadi in privadi. Nič ni tako perstjenega, ako v šoli otroci samo ja in nak, ali pa še clo z kimanjem odgovarjajo. Učitelj se mora navaditi po otroško govoriti in prašati. Vsigar pa mora on prav krepko, živo in veselo govoriti in ravno to tudi od svojih učencov tirjati.

9. Na lepo zadržanje učencov v šoli, cerkvi in zunaj posebno oistro čujem.

Jaz mislim, ako se lepo zadržanje spridi, je tudi učenje sprideno in se težko težko zopet popravlja. K temu pa mora pred vsim drugim lastni izgled vsakega učitelja naj lepše pripomoči. Neki učen in pobožen mož pravi tedaj prav resnično: „Brez pobožnosti učitelja, ostanejo njegovi uki prazni. Le s pobožnostjo v besedi in izgledu se zamorejo pravi občutki obuditi; le pobožni duh in značaj, ki ga ima učitelj sam, se drugim, ki tega nimajo, lahko da in utisne.“

10. Pri učenju imam posebno slabše učence pred očmi in jih naprej spravljam.

Naj lepše se mi zdi, če slabe glavice in terde serca unamem in na dobro in pravo pot pripeljem.

Deržim se zmiraj zlatega pravila, ki pravi: „Počasi se daleč pride.“ Tedaj učim le malo, pa tisto dobro.

To so namreč poglavitne vodila mojega učiteljskega stana, in reči moram, da me še zdaj priserčno veselé.

Kolikorkrat zjutraj pred šolo in po šoli s svojimi ljubimi učenci k milemu Bogu molimo, mi je tako sladko in milo pri sercu, da slajše sladkosti za me gotovo na celem svetu ni, — posebno takrat, kadar vidim in čutim, da je moje učenje in prizadevanje lepi sad obrodilo, ki nikdar se zgubil ne bo. — In zopet kadar peljem svoje priserčne otročiče v cerkev, kjer im pojem in njih nedolžne glase z veličastnimi orglami v ne-

besa spremljam, takrat se mi hoče srce razdeliti in v stoterih čutih v večni raj povzdigniti! Zahvalim ljubega Boga, da mi je dal srečo svoji priserčni mladini vodnik in odgojitelj biti. — O resnično lep in imeniten je stan pravega učitelja! In srečniji je on, ako večji je ljubezen, ki jo ima do mladine svoje. — Zatoraj ljubi bratje moji, ki se trudite na učiteljstva raznih potih; nikar ne žalujte in ne zanemarite dolžnosti svojih; — zagotovim vas, kakor hitro se bote za svoj lep stan s pravo ljubeznijo do Boga in do mladine uneli, — vam bode lahkeje, in vse zdajne težave in britkosti vam bodo zginile, in namesto njih presrečne čutila srce napolnile, ki vas bodo krepčale in srečile na vsih potih vaših in vas pripeljale v neskončno srečo — v večno plačilo. — A. Praprotnik.

Božja skrinca.

Živel je nekdanj bogat mož po imenu *Benedikt*, to je blagoslov. Takega imena je pa tudi po pravici vreden bil, ker ga je Bog z obilnimi posvečnimi darovi blagoslovil, pa tudi on je rad božji blagoslov med ljudmi razširjeval. Toraj si je tudi prizadeval vsakega razveseliti, ptujca kakor soseda, posebno pa uboge. To je pa takole delal. Kadar je kak vesel dan z svojimi prijatli ožival, se je podal v svojo čumnato in mislil: Veliko jih je, kateri niso takega dnu imeli, kaj bi kej tudi blo, ako bi bil jih jaz kakor prijatle k svojej mizi povabil, da bi tudi ti reveži bli s nami zajeli! — Toraj položi toliko denarjev na stran, kolikor bi jih za obed potreba bilo; to hranilnico je imenoval *božjo skrinco*. Ravno tako je delal, kade se je kaka škoda napetila, dal je obilno jim, kateri so škodo terpeli. Potem je doma ogledoval svoje pahišje in veselo zdihnul: Vse je brez škode, in položil je nekaj v božjo skrinco. Spet kadar je mu od toče kaj na uho prišlo, je nekaj položil v božjo skrinco. Tako tudi kadar so mu kako drago posodo ali žlahtnega vina ponudili, je kupoval in vživljal vse le pmeri, pa le je podjal nekaj v božjo skrinco; zraven je pa nekaj od žlahtnega vina bolnikom pošiljal. Tako je ravnal cel svoje življenje. Kadar se mu pa je že zadna ura bližala s

zdihovali in tožili ubogi, udove in sirote. „Kdo se bo čez nas usmilil, ako Benedikt od nas loči se?“

On jim pa veli: Priden gospodar tudi tedaj skerbi za otroke, kadar ga doma ni. Toraj uzemite božjo skrinco z vsim, kar v nji se najde. Ubogim, udovam in sirotam gre vse, razdelite si, in uživajte po modrem! Potem je priporočil svojo dušo Bogu in je v miru zaspal.

Ta božja skrinca pa že stotero let slovi in marsiktero solzico iz obličja vbogih pobriše, in njegovo ime bo slovelo do konca sveta.

Ivan Cetel.

Iskrica.

Otroče je z žerečimi biglicami igralo, akoravno so mati ovo igro gostokrat prepovedovali. Iskrica se biglice vterne, izpod rok smukne in se v slamo skrije. Ali slama se vname in plamen zažene, poprej ko otrok kaj takega misli. Otročička strah obleti, beži, pa nikomur ne pove, kaj se je zgodilo. In ker ni nihče vode na ogenj vlivaj, plamen po celi hiši šviga. Na okna do zagrinjal pridši že naraste. Postelja, kjer so ponoči spali, se že tudi vname; miza, klopi, omare, pač vse, kar so oče in mati imeli, strašen ogenj poišče, in plamen je bil, kakor cerkev visok. Ljudje so jeli vpiti, vojaki bobnati, rvonovi se zmezijo in bučijo; strašno je bilo slišati. Zdajci sačno gasiti, vodo v ogenj vlivati in brizgati; pa ogenj ne enja, dokler vse ne zgori; in le malo oglja in pepela tamoeži, kjer je poprej krasno poslopje stalo. Starši omenjenega otroka nemajo prebivališča, ne kje spat; tudi denarjev nimajo i novo hišo postaviti, postelje, mizo in klopi si pripraviti. Oh! tako so jokali. In otrok, ki je z biglicami igral, je bil vsega tega kriv.

T. Dernač.

Učiti se je dobro.

France, bogat kmetovavec, je vsega dovolj imel, le v glavi vse prazno bilo. V mladosti ni hotel nikakor v šolo hoditi

in se kaj učiti. Večkrat je djal: Kaj bom neki v šolo hodil; stariši mi bodo premoženje zapustili, tedaj brez šole lahko živim, šola mi nič ne hasne. Ko veči postane, se je oženil, in oče mu pred smertjo veliko premoženje izročé. — Alj France tudi svojih otrok ni hotel v šolo pošiljati.

Nekega dne pride k njemu kupec, in ga tri sto goldinarjev na posojilo prosi. France mu jih precej našteje, toda predin da jih uni spravi, terja France od njega dolžno pismo, da mu je resnično posojene denarje dolžen. To se je tudi zgodilo; kupec vzame denarje, in gre.

Čez nekaj let potem France od kupca posojene denarje terja. Kupec taji, da mu ni nobenih dal, in da ga naj gre tožit. France gre k sodnii, in pokaže dolžno pismo, toda na papirju so vse druge reči pisane bile, od denarjev pa ne duha ne sluha.

Oh! je zdihnul France, ko bi bil jes v mladosti v šolo hodil in se kaj naučil, bi gotovo zdaj goljfan ne bil! Od tistega dne pošilja France v izgled vsim starišem svoje otroke pridno v šolo.

Janez Tomšič.

Listonoša.

* *Iz Borovljan.* Da šole dobro napredujejo, zvemo spet po nekej pridnej učenki iz *Velikovca*, katera je na šolske praznike k nam v Borovlje prišla, da se slovenskega jezika navadi, ker je nemka. Letos se je slovensko učila, in že veliko razumi. Od nje mi je te sledeči ogovor kaj dopadel, katerega je pri očitni skušnji na pričujoče v *Velikovcu* govorila. Med timi so tudi višji šolski ogleda in korar, *gosp. J. Rozman* iz št. Andraša bli. — Ali to ni veselje za učitelja, ko sliši deklico iz ptujega kraja take besede enemu neznanemu učitelju mično in serčno praviti in ga obiskati? Tu vidimo, kako da je šolska mladina vnetá, da potuje v ptuje kraje in med ptuje učence, da si kaj pridobi blaga, katerega si ravno naberati začne. — Vprašal sem jo, kdo jo je to naučil, mi pove

časť. gg. katehet *Miha Hofmajer*.*) Slava mu! — Deklaci je ime *Lavrencia Rabič*.

Ogovor je lete:

Veselo je gledati v vertu cvetlice,
Če priden vertnar za nje lepo skerbi;
Po svetu živijo vse žlahadne glavice,
In vsa njih okolica prijetno živi.

Tak vertič prijazen je šola mladosti,
Podobne cveticam učenci smo mi,
Nedolžno cvetimo na polju modrosti,
Dokler so učitelji za nas skerbni.

Vertnarji potrebiyo slabe rastline,
Da lepši cvetlice poganjajo cvet,
Naj blažena zarja učencom ne zgine,
Imajo učitelji serce oplet.

Vertnarji poskrijejo nježne cvetlice,
Ko burja vihra, nebo se temni:

Učitelji varjejo mlade dušice,
Da jih zapelivost svetá ne zkazi.

Kako bi učitelji trud vam plačali,
Kaj hočemo dati za dobro vse to?

Hvaležnega serca vam bomo podali:
Bog plačaj! zahvala učencov naj bo.

In kaj bi milostnemu škofu kaj dali,
Ki tolko skerbijo po šolah za nas?

Otroško ljubezen vam bomo darvali,
Prepevali: „Živijo Anton,“ na glas!

Vzemite gospod katehet tud cvetlico:

Otroška pokoršna je njeno ime,
Veliko skerbite za vsako dušico,

In kdor Vas ne vboga, mu bode gorje.
Tud Vam gospod vodja ponižno podamo

V zahvalo spodobne spoštlivosti cvet:

Za dobro naj vzamejo, kar letos znamo,
Naj pridejo drugkrat veselo k nam spet!

Janez Cetel,
učitelj v Borovljah.

*) Sloven. šola, ki so jo gosp. kapl. Hofmajer v Velikovcu osnovali, je daleč in široko slovela. Gosp. Hofmajer so sedaj prestavljeni za kaplana v Pliberg. Serčno želeli je, da sedajni gospod kaplan ne pustijo zaspati, kar se je tako težavno zbudilo in tako veselo in nadepolno cvetelo. Vredn.